

Kompozice rostlin, vegetační prvky

Ing. Pavel Matiska, Ph.D.

Kompozice

- výběr a uspořádání prvků pro vznik nového celku (skupiny)
- myšlenka = **motiv**
- působení na psychiku člověka

- duch místa = ***genius loci***

Kompoziční zákonitosti

- **logičnost:** pravdivost, **přiměřenost:** jednotnost, **určitost:** rozhodnost - jasnost
- **účel a funkce:** program díla - zadání investora
- **krása a vkus:** estetika, vkus, móda, modernost, kýč
- **kompoziční principy:**
 - systém linií (geometrické, krajinářské - přírodní)
 - souměrnost, nesouměrnost
 - naturalismus, stylizace, abstrakce, symbolika
- **proporcionalita:** poměry veličin
- **měřítko:** skutečné, zdánlivé
- **iluze:** dojem (trojrozměrné prvky, dojem většího prostoru)
- **dominanta:** nejvýznamnější prvek

Kompoziční zákonitosti

- **gradace:** stupňování
- **rytmus:** opakování
- **kontrast:** odchylka
- **harmonie:** soulad
- **barvy:** vlastnosti
- **proměnlivost:** pohyb, světlo a stín, odrazy (voda)
- **organizace prostoru:** objemy, plochy a linie
- **pohledové vymezení (výhledy):** zarámování

Vegetační prvky

- Dřeviny
 - stromové patro
 - keřové patro
 - pnoucí dřeviny
- Byliny
 - letničky, dvouletky
 - trvalky, cibuloviny a hlíznaté rostliny
- Trávníky, louky

Stromové patro

- plášť - mikroklima, proudění vzduchu
- kostra - dřeviny ve středním věku, na kterých je kompozice založena = **kosterní dřeviny**
- **Jehličnany**
 - statický prvek, neměnný, vážný až ponurý
 - zimní období
- **Listnaté stromy**
 - dynamický prvek, proměnný až neuspořádaný, barevný (květy, listy, podzimní zbarvení)
- velikost dřevin úměrná ostatním prvkům
- dlouhověkost - kompozice začne na plno působit až po několika letech

Stabilita a stabilizace stromového patra

- dendrologický průzkum
 - metodika hodnocení jednotlivých dřevin
kompoziční hodnota x sadovnická hodnota
 - hodnocení porostů: homogenní celky dle věkových kategorií
- společenská hodnota stromů (oceňování stromů a porostů): metodika AOPK
- lesy: hospodářsky využívané skupiny ve stejné věkové kategorii

Rekonstrukce stromového patra

- krajinářský pohled
- historické souvislosti - původní záměr kompozice ?
- dlouhodobá záležitost
- průhledy a rámování výhledů
- správné posouzení - vhodné řešení strategie obnovy (kácení, prořez, zachování stromu)
- postup obnovy (5 - 25 let)
 - vybrat kosterní jedince (zůstanou dlouho)
 - vybrat dočasné jedince (na několik let, pak pokácet)
 - dosadba mladých stromů (horizont 50 let)

Keřové patro

- doplněk stromů - podrosty
- menší plochy zeleně - kosterní dřeviny keře
- **jehličnany**
 - podrosty, zelené stěny, suchá stanoviště
 - zimní efekt, pod listnatými stromy
- **listnaté opadavé a polostálezelné keře**
 - kvetoucí, barevnolisté, rychlerostoucí, levné, bohatá skupina
- **listnaté stálezelné keře**
 - statický i dynamický efekt (*Rhododendron*), chráněné stanoviště (podrost, polostín), nesnáší exponované stanoviště (výjimky: *Erica*, *Calluna*)
 - zelené stěny (*Pyracantha*, *Prunus laurocerasus*)

Pnoucí (popínavé) dřeviny

- **kořeňující (pravé):** sami se přichytávají k podkladu přičepivými kořeny (*Hedera, Campsis, Parthenocissu tricuspidata*)
- **úponkaté:** mají speciální úchyty (*Parthenocissus vitaceae, Lathyrus, Clematis*)
- **vzpěrné:** přichycení pomocí trnů nebo bočních výhonů (*Rosa, Rubus*)
- **ovíjivé:** potřebují oporu (drát, provaz, větev)
 - pravotočivé (*Humulus, Lonicera*)
 - levotočivé (*Wisteria, Phaseolus*)
- vyžadují konstrukční prvek - technologie, návaznost na stavbu
- **plochá zelená stěna (*Parthenocissus*) x růst do prostoru (*Wisteria*)**

Letničky, dvouletky

- krátkověké a dočasné výsadby
- závislé na technologiích
- výsadby
 - záhonové: geometrické (ornamenty)
 - volné skupiny: květnaté louky a extenzivní stanoviště

Trvalky, cibuloviny a hlíznaté rostliny

- doplněk dřevin nebo samostatné záhony
- bylinné porosty přírodních stanovišť (štěrkové záhony, květnaté louky)
- rychlý počáteční efekt
- barevnost
- výrazná dynamika během roku (rašení, kvetení, zatažení)
- relativní dlouhověkost založená na biologické rovnováze stanoviště

Trávníky, louky

- trávníky - ucelená jednotná plocha, zejména často sekané (kontrast s okolními prvky)
- účelové plochy
- náročné na ošetřování - pravidelná seč, jinak dochází k degradaci - přirozená sukcese (nálety dřevin a přeměna v les)
- louky - přirozené skupiny v kombinaci s květinami - zastoupení druhů dle stanoviště

Uspořádání a formy výsadeb

- Skupiny - porosty: sdružení výsadeb
 - krajinářské porosty x pravidelné výsadby
 - rozvolněné x zahuštěné
- Osamocené dřeviny: oživení velkých ploch
- Liniové výsadby:
 - uliční stromořadí
 - stromořadí podél komunikací a vodních toků
 - parková stromořadí
 - živé ploty a stěny

